

Салашина Альона Вікторівна,

молодша наукова співробітниця лабораторії дослідження проблем національної безпеки у сфері громадського здоров'я Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України

ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТАТТЯМИ 130 ТА 133 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Суспільні відносини, які є найбільш важливими, охороняються Кримінальним кодексом України (далі – КК України) і за їх порушення передбачена кримінальна відповідальність. Зміст ч. 1 ст. 2 КК України встановлює настання кримінальної відповідальності для особи, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння, яке містить склад кримінального правопорушення. Саме по собі поняття “склад кримінального правопорушення” включає в себе сукупність елементів – об'єктивних та суб'єктивних ознак, які свідчать про суспільно-небезпечне діяння як кримінальне правопорушення, за відсутності одного з яких складу кримінального правопорушення не буде існувати. Серед таких елементів виділяють чотири: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона.

Елементом, що необхідно проаналізувати, є об'єкт кримінального правопорушення, що позначає спрямованість протиправного посягання, те, чому кримінальним правопорушенням заподіюється реальна шкода чи створюється загроза її заподіяння [1, с. 119].

Теорія кримінального права виділяє триступеневу класифікацію об'єктів “за вертикаллю”, серед яких загальний, родовий та безпосередній [1, с. 123].

Розділ II КК України “Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи” містить низку правопорушень, які являють собою суспільно небезпечні протиправні діяння, що посягають на життя та здоров'я особи (інших осіб) та наражають її на небезпеку заподіяння певної шкоди. Серед таких кримінальних правопорушень необхідно дослідити об'єкт зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 130 КК України) та зараження венеричною хворобою (ст. 133 КК України) [2].

Як видовим так і безпосереднім об'єктом цих кримінальних правопорушень виступає “здоров'я людини”, але в більшості випадків зазначають, що об'єктом цих злочинів є “здоров'я особи”. Як бачимо,

науковці використовують різні категорії понять. Наприклад, М. Й. Коржанський виокремлював найголовнішим завданням кримінального права охорону “особи” – її життя й здоров’я [3, с. 33].

В свою чергу, завдання кримінального законодавства полягає в охороні “особи” від посягань, які державою визнаються злочинними [4, с. 28].

КК України під поняттям «людина» має на увазі біологічне значенні цього слова і охороняє людину насамперед як біологічну істоту, включаючи заборону посягати на життя, здоров’я, тілесну, статеву недоторканість, особисту свободу. Також КК України під поняттям «людина» тлумачить соціальну істоту (особистість), де забезпечується охорона честі, гідності, політичних, соціально-економічних та інших прав і свобод людини» [5, с. 11]. Тому особа – це є загальне поняття як для фізичної особи (громадянина, іншого мешканця держави) так і юридичної особи, вони мають свої права та обов’язки, конституційно визначену суб’єктність.

Порівнявши категорії термінів “людина” та “особа”, при визначенні об’єкта злочину, передбаченого статтями 130 чи 133 КК України, частіше використовують поняття “здоров’я особи” у відповідності до назви розділу КК України, де містяться зазначені статті “Кримінальні правопорушення проти життя та здоров’я особи”. Проект КК України в свою чергу містить розділ 4.2. під назвою «Кримінальні правопорушення проти здоров’я людини» [6]. Тому доцільнішим видається використання терміну саме “здоров’я людини” для позначення об’єкта досліджуваних кримінальних правопорушень.

Також дані злочини містять факультативний додатковий об’єкт складу злочину, а саме суспільні відносини, що охороняють життя людини [7, с. 57]. Вважаємо, що запропонований підхід є більш виаженим та вдалим.

Отже, проаналізувавши статті 130 та 133 КК України, можна зробити висновок, що дані злочини мають однаковий основний безпосередній об’єкт складу кримінального правопорушення – здоров’я людини, а також факультативний безпосередній об’єкт – суспільні відносини, що охороняють життя людини.

Список використаних джерел

1. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. – 6-те вид. перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 584 с.

2. Кримінальний кодекс України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14> (дата звернення: 29.09.2023)

3. Коржанський М. Й. Кримінальне право і законодавство України: Загальна частина : курс лекцій. К. : Атіка, 2001. 432 с.

4. Українське кримінальне право. Загальна частина : підручник / за ред. В. О. Навроцького. К. : Юрінком Інтер, 2013. 712 с.

5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка 7-ме вид., переробл. та допов. К.: Юридична думка, 2010. 1288 с.

6. Текст проекту нового Кримінального кодексу України. Новий Кримінальний Кодекс. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code>

7. Кваліфікація злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: навч. посібник / за заг. ред. В. В. Коваленка; за наук. ред. О. М. Джужи та А. В. Савченка. К.: Атіка, 2011. 648 с.

Севрук Володимир Геннадійович,
провідний науковий співробітник
відділу організації наукової діяльності та
захисту прав інтелектуальної власності
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ НАПРЯМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ І ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, ЯКІ СФОРМОВАНІ НА ЕТНІЧНІЙ ОСНОВІ

В Україні установилася стійка негативна тенденція щодо зростання кількості злочинів. Змінюється структура злочинності: «індивідуальна злочинність поступається місцем груповій, групова переростає в організовану, а остання, виходячи на міжнародний рівень, стає транснаціональною» [1; 2]. Сьогодні українська держава ставить серед пріоритетів роботи Національної поліції протидію латентній, організованій, міжрегіональній та етнічній злочинності [3; 4; 5]. Отже, Україна стає об'єктом зростаючої заінтересованості міжнародних злочинних угруповань, зокрема у сферах легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, торгівлі людьми, нелегального переміщення зброї, небезпечних матеріалів та наркотичних засобів. Збільшується кількість нелегальних мігрантів та набуває все більшого поширення організована етнічна злочинність [6; 7].

Відповідно, кримінальні правопорушення, вчинені за участі організованих груп і злочинних організацій, дедалі більше характеризуються транснаціональними зв'язками їх учасників, високим рівнем конспірації і маскуванню вчинюваних ними діянь,